

**SARAJEVO GRAD HILJADU ČESMI –
OŽIVLJAVANJE TRADICIJE
KORIŠTENJA ČESMI**

**HEINRICH
BÖLL
STIFTUNG**
**BOSNA I
HERCEGOVINA**

ASOCIJACIJA PEJZAŽNIH ARHITEKATA U BOSNI I HERCEGOVINI

Sarajevo je oduvijek bilo poznato po brojnim izvorima, potocima i izvorima slatke vode. Tradicija kulta vode i gradnje česmi datira još od 15. stoljeća i osmanskog perioda. Prema zapisima Grabrijana & Neidhardta, u 17. stoljeću Sarajevo je imalo 5 hamama i 670 privatnih kupatila.

Voda se dobijala iz preko 700 bunara i 1060 izvora.

Bilo je preko 110 česmi širom grada.

Turski pjesnik Nerkesy nazvao je Sarajevo gradom hiljadu fontana.

Česma je u to doba imala istu ulogu kao spomenik u zapadnom svijetu.

Tokom godina intenzivne urbanizacije i kasnije izgradnje motivisane profitom, ova prelepa tradicija izgradnje česme je nepravедno napuštena. Desetine česmi su srušene ili ostavljene da propadaju, a lokalna vlast je uložila samo male napore da ova tradicija ostane živa.

Generalna skupština UN-a je 2010. godine priznala ljudsko pravo na sigurnu i čistu vodu za piće i kanalizaciju. Kako je navedeno u Rezoluciji UN 64/292, svaki čovjek ima pravo na čistu vodu i sanitarije. U njemu se navodi da su čista voda za piće i kanalizacija "od suštinske važnosti za ostvarivanje svih ljudskih prava", što pokazuje kako UN prepoznaje da je pristup adekvatnim zalihama čiste vode za piće temelj na kojem društvo gradi sva druga ljudska prava.

Sarajevo stoljećima baštini to ljudsko pravo!

Od dobrobiti za ljudska prava, zdravlje, ljudsko tijelo, do koristi za okoliš, smanjenjem upotrebe jednokratnih plastičnih boca, vraćanje tradicije korištenja naših sarajevskih česmi imat će veliki dugoročni efekat na stanovništvo grada, ali i dolazeće posjetioce.

Sarajevo stoljećima baštini to ljudsko pravo!

Ovaj projekta ima više ciljeva:

1. Promovirati tradiciju sarajevskih česmi
Promoviranje tradicionalnog i savremenog zelenog značenja česmi u Sarajevu s ciljem pozivanja lokalnog stanovništva, ali i posjetilaca, da koriste iste.
2. Mapiranje postojećih česmi za prijedlog koji će uključivati nove za održivu, teritorijalno uravnoteženu ponudu čiste besplatne vode u Sarajevu
3. Podići svijest o važnosti flaša za višekratnu upotrebu
Kretanje ka zelenijoj budućnosti i podizanje svijesti o negativnim stranama plastike za jednokratnu upotrebu. Također, promocija flaša za višekratnu upotrebu, kao i obezbjeđivanje značajne količine za širu javnost kao dio projekta.
4. Promocija turističkog potencijala i održivih usluga koje gradovi trebaju ponuditi u skladu s mjerama dekarbonizacije i cirkularne ekonomije. Naša organizacija nastavlja dugogodišnji trud promovisanja zelene i cirkularne ekonomije, zaštite okoliša, kao i zdravog života građana BiH.

DISKUSIJA

- Prvo važno napomenuti je da je pozamašna količina izuzetno starih česmi sačuvana u relativno dobrom stanju.
- Popravicima, restauracijama i održavanjem ove su česme, ili barem neki njihovi vrlo važni dijelovi, sačuvane te i dalje svjedoče o postojanosti i istrajnosti tradicije i kulture Sarajeva.
- Pojedina kamena korita, stara između 100 godina i nekoliko stoljeća, su još uvijek u dobrom stanju.
- Veliki broj analiziranih česmi ima značajnu ambijentalnu vrijednost, ostvarenu uspješnom integracijom u urbano tkivo sa čistim i uravnoteženim arhitektonskim vrijednostima.
- Česme predstavljaju važan urbani moblijar koji obezbjeđuje estetski, funkcionalni i interaktivni kvalitet prostora u kojem se nalazi.
- Česme koje su danas u funkciji predstavljaju važna žarišta za društvene interakcije koje vode društvenom angažmanu.
- U arhitektonskom smislu ove česme su projektovane uglavnom od kamena, najčešće ukrašene islamskim motivima, a izgrađene su uglavnom u blizini džamija.

DISKUSIJA

- Većina analiziranih česmi je imala vidljive promjene boje uzrokovane vlagom, pa čak i alge nakupljene u koritima.
- To je zasigurno uzrokovano nemarom i ozbiljnim nedostatkom održavanja tokom posljednjih godina što predstavlja sanitarni rizik.
- Neke česme radi zapuštenih slavina omogućavaju potencijalno širenja zaraznih bolesti.
- U zavisnosti od rješenja slavine i načina korištenja vode često imamo situaciju da voda dolazi u kontakt s vanjskim površinama koje bi mogle biti kontaminirane prije nego što je krajnji korisnik konzumira.
- Osim sanitarnih problema, znatna količina javnih česmi bila je potpuno nefunkcionalna.
- Često su česme teško dostupne radi parkiranih automobile u samoj blizini istih.
- Kontrola kvaliteta vode mora biti kontinuirana a informacije javne.
- Kantonalno Javno preduzeće „Vodovod i kanalizacija“ potvrdilo je da oni mogu obezbjediti redovno kontrolisanje vode na svim javnim česmama.
- Trenutno javne česme Sarajeva nisu mapirane, niti su integrisane u Google Maps alat ili alat Google Earth.

ZAKLJUČCI:

- Javne česme spadaju u kategoriju historijske baštine s neizmjernom kulturološkom vrijednošću.
- Česme predstavljaju jedan od najočitijih javnih servisa koji utjelovljuju tradicionalne i savremene tendencije razvoja održivog urbanog okruženja u gradu Sarajevu.
- Neophodno je izraditi registra česmi koji bi obezbjedio tačne informacije o svim česmama na teritoriji Grada Sarajeva i Kantona Sarajevo, odnosno u svim opštinama.
- Potrebno je obezbjediti institucionalne i zakonodavne kapacitete koji će obezbjediti kvalitetan razvoj, održavanje i promociju česmi.
- Savremenim metodologijama neophodno je planirati nove lokacije česmi kako bi se obezbjedila održiva dostupnost čiste pitke vode za sve građane i posjetioce.
- Kroz međunarodne javne konkurse neophodno je riješiti budući dizajn česmi.
- Potrebno je uraditi plan saniranja, održavanja, umrežavanja i izgradne novih česmi koji bi promovisao održiviji način kulture konzumiranja vode u gradu, pa i šire.
- Takođe je neophodno obezbjediti redovnu kontrolu kvaliteta vode uz javni uvid rezultata.
- Neophodno je kontinuirano raditi na promociji česmi i prava na čistu pitku vodu.

ZAKLJUČCI:

- Neophodno je strateški riješiti pitanje ušteda vode uz očuvanje tradicije.
- Takođe je važno uvesti rješenja za slavine u skladu sa zdravstvenim i sanitarnim zahtjevima.
- Potrebno je raditi na pomociji zdravstvenih i ekoloških prednosti pitke vode iz javnih česmi kao alternativu flaširanoj vodi ili drugim vrstama flaširanih pića.
- Nastaviti provoditi istraživanja o benefitima uštede plastičnih boca, smanjenja potrebe za recikliranjem istih i zaštite okoliša.
- Također, uz podršku Komunalnog Javnog Preduzeća „RAD“ potrebno je raditi monitoring smanjenja plastičnih boca u procesu upravljanja otpadom koji nadgleda ovo javno preduzeće.
- Promovisanje boca za višekratnu upotrebu.
- Obezbjediti da česme u Sarajevu budu integrisane u Google Maps alat ili alat Google Earth.
- Obezbjediti dizajn interaktivne virtualne platforme uz mapu česmi u Sarajevu kojom bi se poboljšala komunikacija o česmama između svih zainteresovanih strana.
- Neophodno nastaviti istraživanje na ovu temu.

ZAKLJUČCI:

ODRŽIVI RAZVOJ I CIRKULARNA EKONOMIJA

- Grad I kanton Sarajevo imaju ambiciju da postanu Zeleni grad.
- Usvojen je Zeleni Akcioni plan Kantona Sarajevo
- Kanton Sarajevo I Grad Sarajevo odabrani su da budu jedan od 100 Klimatski neutralnih gradova u Evropi
- Kanton Sarajevo imam usvojen Strateški plan održive mobilnosti
- Grad Sarajevo imaplementira projekat Čista rijeka Miljacka
- U toku je implementacija projekta “Odvojeno prikupljanje otpada u KS”
-